

limbajul ei argotic, pe care dramaturgul știe să le scoată în față cu imaginație, spontaneitate, umor, dar și cu dorința de a șoca, dorință ce se metamorfozează într-o epatare a mizeriei care, probabil, există în noi și în jurul nostru.

Peca Ștefan, *Ziua futută a lui Nils*, „Biblioteca Teatrul Imposibil“, Editura Tribuna, Cluj, 2005.

Ștefan OPREA

Cinci piese canadiene

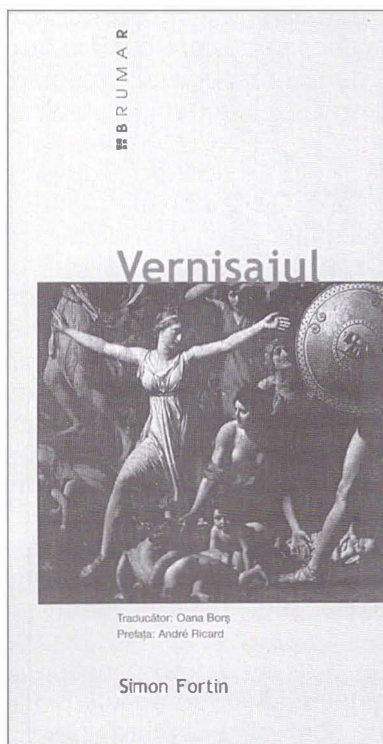
Festivalurile de teatru din România încep să capete încă o dimensiune, pe lângă cea pur teatrală (spectacologică); ele devin și prilejuri de editare și lansare de cărți – cărți de teatru, firește: dramaturgie, teorie, critică și eseistică, profiluri (actori, regizori, scenografi, compozitori).

După ce, în vara lui 2006, Festivalul Shakespeare de la Craiova a pus în circulație câteva importante lucrări de shakespeareologie – dar și alte cărți de teatru –, iată că și la Timișoara au fost editate și lansate, cu prilejul Festivalului dramaturgiei românești (ediția a XII-a, 16-24 septembrie), cinci cărți de dramaturgie din creația unor scriitori canadieni: Simon Fortin, Michel Tremblay, Larry Tremblay, Normand Chaurette și Daniel Danis, în traduceri românești – toate apărute la Editura „Brumar“ din Timișoara. Fiecare volum cuprinde o singură piesă, note informative despre dramaturg și despre traducător, o prefață semnată de un critic și, în final, un comentariu al traducătorului.

Această inițiativă a Teatrului Național „Mihai Eminescu“ (director Maria-Adriana Hausvater) merită a fi continuată și de alte teatre organizatoare de festivaluri, ceea ce ar contribui la îmbogățirea bibliotecii de teatru și la o benefică diversificare a repertoriilor scenelor românești.

Cele cinci piese la care ne referim au fost prezentate în spectacole-lectură de către actorii timișoreni, sub supravegherea regizorilor Mihai Măniuțiu, Al. Dabija, Petre Bokor, Ștefan Iordănescu și în prezența unora dintre autori.

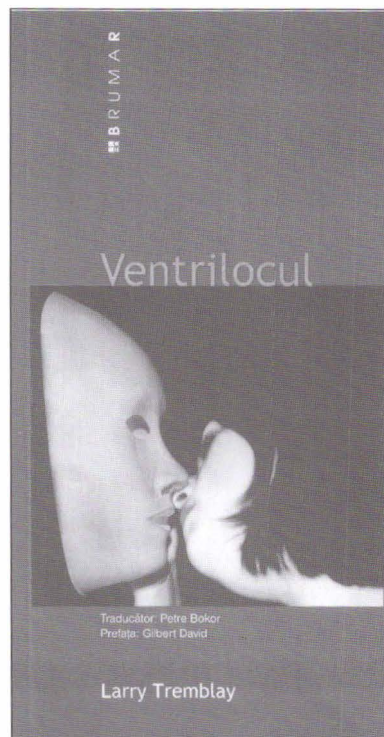
Simon Fortin, autorul piesei *Vernisajul*, este istoric de teatru, shakespeareolog, scenarist de televiziune, romancier, traducător și, evident, dramaturg, autor al mai multor volume de teatru. *Vernisajul* (în traducerea elegantă a Oanei Borș) are ca personaj central un pictor celebru aflat în

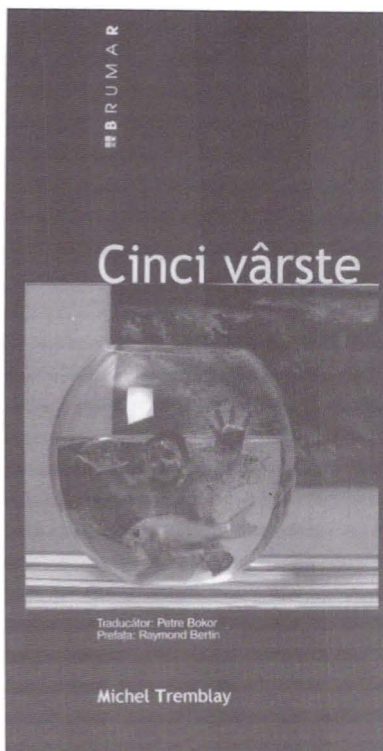
dilematica/dramatică situație de a discerne între împlinirea idealului său artistic și cedările la care îl obligă viața, între deontologia profesională și compromisurile mărunte ale cotidianului. Tabloul la care lucrează, „Încoronarea lui Napoleon“, e socotit opera de apogeu a carierei sale. Personajele care trebuie pictate (participante la încoronare) prind viață și intră în dialog cu pictorul. Napoleon, de pildă, îi dă artistului unele indicații – cum să fie prezentate unele personaje „pentru că așa vor rămâne în eternitate“ (Napoleon: „Anotimpuri, regimuri politice, pasiuni... sunt trecătoare; doar arta durează.“) Apar și personaje *din real*, care vor să fie „prinse“ în tablou, chiar dacă nu au participat la încoronare; plătesc pentru a fi eternizate (ex. blănarul Mont-Luçon). Conștiința pictorului se revoltă în fața minciunii istorice pe care o pictează la comandă regală. Îi simțim greața și îi auzim gândurile: „Am inventat istoria“; „A trebuit să-mi bat joc de credințele mele cele mai profunde“; „Nimănu nu-i pasă de adevărata mea operă“; „Uită-te aici – o pictură care putea o bășină!“; dar tot el spune: „Utilizez trecutul ca să mă adresez prezentului“. Dramaturgul vorbește, cu ironie și umor subțire despre mistificările istoriei – pe care istoria însăși le pretinde și le impune.

Într-o scurtă postfață, Oana Borș comentează subtil sensurile textului, ordonându-le într-o judecată de ansamblu asupra valorii piesei, întrebându-se dacă arta poate rămâne neperversă și dacă are un rol salvator.

Larry Tremblay (scriitor, regizor și actor, profesor de teatru) este autorul unor texte dramatice traduse în mai multe limbi. La Timișoara i s-a publicat piesa **Ventrilocul** (în traducerea lui Petre Bokor), o improvizație sub formă de povestire dramatică, o parabolă sau invers – cum încearcă să o definească prefațatorul Gilbert David, căutându-i genul. Gen care ne scapă mereu, pierzându-se în instabilități spațiale și temporale, în alunecări surprinzătoare ale acțiunii și în incertitudinile, adesea paradoxale, ale personajelor: Ventrilocul nu-și respectă condiția, adică nu vorbește din interior, de altfel, pe parcurs îi cedează locul Doctorului Limestone, *alter-ego* al său; iar obiectul pe care îl manevrează – păpușa – care este și nu este o ficțiune, apare ca o tânără cu o imaginație abundentă, dornică să scrie cel mai frumos roman din lume cu un stilou Parker. Este o piesă despre puterea scrisului și despre capacitatea invenției pure de a produce efecte imprevizibile, o piesă despre complexitatea subiectivității. Larry Tremblay privește ființa creatoare în procesul dramatic al dedublării între realitate și aparență, între ton când grav, reflexiv, când vesel, burlesc chiar. Sub raport strict teatral, el e preocupat în primul rând de obținerea unor situații dramatice în care imaginea ocupă primul plan, vorbirea personajelor, dialogul, stările venind să slujească acestui scop.

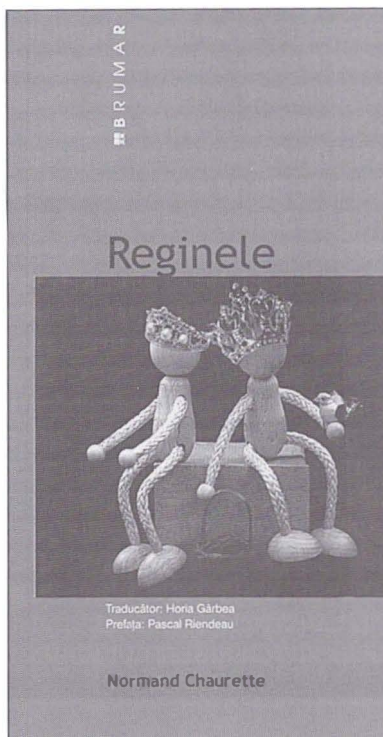

Michel Tremblay este autorul unei opere bogate și diverse (25 de piese și 20 de romane!) din care a fost aleasă piesa **Cinci vârste** (în românește de Petre Bokor). Pretextul dramatic, socotit (cu exagerare!) drept *genial* de către Raymond Bertin, semnatarul prefetei, are în centrul lui o bătrână de 70 de ani, care, singură, izolată într-un azil, își rememorează viața, alegând din aceasta cinci momente definitorii, din care reies mai cu seamă ratările, neîmplinirile unei existențe. O cunoaștem, deci, pe Albertine la 30, 40, 50 și 60 de ani, judecându-se de pe poziția finală a celor 70 de ani. Fiecare vârstă e un personaj cu care bătrâna dialoghează critic despre fericire, despre nesupunere, despre vinovăție, despre deprimare etc. În dialog intervine și un alt personaj, Madeleine, sora Albertinei, inexistent, în fond, căci a murit de mult, ea coborând, deci, tot din memoria bătrânei.

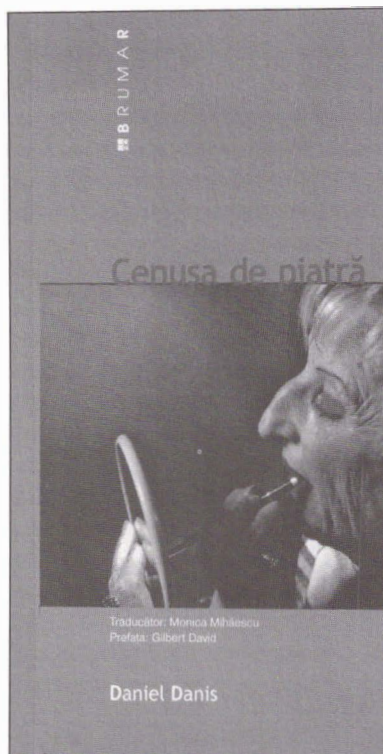
Dramaturgul construiește abil acest (în fond) *monolog pluriform*, obținând o structură dramatică ingenioasă, bazată pe un *eu* multiplicat, căruia reușește să-i confere cinci ipostaze de sine stătătoare sub raport dramatic, fiecare ipostază având trăsături de caracter, stări, evoluții, limbaj particularizante, încât rezultă cinci personaje diferite, capabile să asigure dramei cursivitate, ritm, unitate ideatică și stilistică. Nu e chiar – cum zice traducătorul în postfață – „o scriere profundă – rivalizând în intensitate cu mari tragedii grecești!”, nu e nici măcar o tragedie propriu-zisă, dar e o dramă izbutită, cu substanțiale reflexe de actualitate.

Normand Chaurette, dramaturg prolific, publicat și jucat nu numai în Canada, ci și în Franța, Anglia, Statele Unite, Italia și în alte țări, romancier și traducător, publică la Timișoara piesa **Reginele**, de clară inspirație shakespeariană. Reginele din piesa lui sunt preluate din *Richard III*, lucrarea are tonalități și monologuri clasice, dar piesa (în traducerea lui Horia Gârbea) nu e una epigonică, ci își afirmă o reală originalitate, de nuanță postmodernistă, ludică în substanță, cu bogată ironie conținută unor disimulări și alunecări evidente în absurd. Teatralitatea, aparent neglijată de dramaturg, e totuși prezentă, oferind regizorilor virtualității ce așteaptă a fi exploatate; ele pot fi descoperite în alternanțele realitate-ficțiune, în dedublarea identităților, în jocurile spațio-temporale și în subtilitățile intertextualității.

Daniel Danis e prezent în această serie cu piesa **Cenușa de piatră** (în traducerea Monicăi Mihăescu), lucrare interesantă mai ales prin straniețea ei: acțiunea se petrece – precizează de la început autorul – după consumarea propriu-zisă a dramei. Personajele sunt, de fapt, niște fantome care, în lungi monologuri, își povestesc drama, într-un surprinzător joc de-a viața, de-a dragostea și de-a moartea, de-a trecutul și prezentul. Piesa se deschide cu un dans macabru și se încheie cu unul al speranței și al vieții. Între aceste două „coperte” se zburciună sensurile și nonsensurile cu care personajele sunt încărcate până la preaplinul existenței. Și aici teatralitatea e liberă; din monologurile care se succed cu repeziciune, regizorul poate închea un spectacol dinamic, poate pune în imagine fapta dramatică pe care personajele doar o povestesc. Moartea reală (a Eleonorei) și moartea simulată a lui Shirley, cumplita suferință a lui Clermont după moartea celei dintâi și revenirea lui la viață și la dragoste prin cea de a doua, sinuciderea lui Coco și experiențele de viață și iubire ale adolescentei Pascale – toate la un loc și fiecare în parte constituie un substanțial fond dramatic, exprimat într-un limbaj bogat și rafinat, în care domină metafora și simbolul.

Prin aceste cinci piese, omului de teatru român i se oferă o mostră caracteristică din ceea ce înseamnă dramaturgia canadiană contemporană.

Antoaneta IORDACHE

Marginalii la o nouă carte despre teatru

Vorbind la o lansare de carte din programul Festivalului Național de Teatru, Florica Ichim a relatat o „mică întâmplare contextuală”, în două fraze de fapt, dar de ne-trecut-cu-vederea. Pentru că, măcar de la o zi încolo, ar trebui să încercăm să vorbim pe față despre efortul disproporționat pe care-l presupune azi, la noi, alcătuirea unui volum normal (cu o bibliografie decentă) de teatru. Ar trebui să spunem clar – nu doar în conversațiile noastre de hol – că documentarea pentru o carte (cât de cât) serioasă despre teatru inventariază azi, la noi, și situații ilare, de nu un travaliu absurd: depinde de unghiul de perspectivă, de calmul, sau de umorul personal al celui ce pornește pe urmele unui subiect teatral. Practic, *nu avem ce s-ar putea numi o Bază de date*, avem doar ici-colea prin teatre niște rafturi cu dosare prăfuite, disperate, „plivite” arbitrar, din care nu se poate alcătui o teatrografie, o iconografie cu pretenția completitudinii. Avem (cum să nu?...) și o